

Rzeszów, dnia 2 lutego 2016 r.

**Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych
w Rzeszowie**

**Opinia prawna
w przedmiocie wykonywania przez położne szczepień ochronnych u niemowląt
i dzieci starszych**

I. WSTĘP

Do Kancelarii zwrócono się z wnioskiem o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy położna może wykonywać szczepienia ochronne u niemowląt i dzieci starszych, czy rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1947) wprowadza zmiany w tym zakresie.

We wniosku o sporządzenie opinii wskazano, że położne, których pytanie dotyczy posiadają kilkuletnią praktykę w zakresie przeprowadzania szczepień ochronnych w wyżej wskazanej grupie dzieci oraz posiadają ukończony kurs szczepień dla pielęgniarek.

II. PODSTAWA PRAWNA

1. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1435 ze zm.)- dalej jako ustawa o zawodach;
2. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 roku o zapobieganiu i zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 947 ze zm.) – dalej jako ustawa o chorobach zakaźnych;
3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 182 poz. 1086 ze zm.) – dalej jako rozporządzenie ws szczepień;
4. Rozporządzenie z dnia 9 listopada 2015 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1947) – dalej jako rozporządzenie zmieniające;

5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego (Dz. U. z 2007 r. Nr 210, poz. 1540) – dalej jako rozporządzenie ws rodzaju świadczeń.

III. ROZWAŻANIA

Mając na uwadze przedstawiony stan faktyczny i obowiązujące przepisy prawne, wskazuje się co następuje:

W art. 5 ustawy o zawodach zawarty został otwarty katalog świadczeń zdrowotnych, składający się na wykonywanie zawodu położne. Świadczenia te, wołą ustawodawcy, są skierowane do kobiety w okresie przedkoncepcyjnym, ciąży, rodzącej, położnicy, noworodka, kobiety w każdym okresie życia (w zakresie prokreacji, ginekologii, onkoginekologii). Zatem katalog podmiotów, którym położna może udzielać świadczeń zdrowotnych jest zatem ograniczony.

Zgodnie więc z art. 5 ust. 1 ustawy o zawodach:

Wykonywanie zawodu położnej polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu ciąży, sprawowaniu opieki nad kobietą w przebiegu ciąży fizjologicznej, a także prowadzeniu w określonym zakresie badań niezbędnych w monitorowaniu ciąży fizjologicznej;
- 2) kierowaniu na badania konieczne do jak najwcześniejszego rozpoznania ciąży wysokiego ryzyka;
- 3) prowadzeniu porodu fizjologicznego oraz monitorowaniu płodu z wykorzystaniem aparatury medycznej;
- 4) przyjmowaniu porodów naturalnych, w przypadku konieczności także z nacięciem krocza, a w przypadkach nagłych także porodu z położenia miednicowego;
- 5) podejmowaniu koniecznych działań w sytuacjach nagłych, do czasu przybycia lekarza, w tym ręcznego wydobycia łożyska, a w razie potrzeby ręcznego zbadania macicy;
- 6) sprawowaniu opieki nad matką i noworodkiem oraz monitorowaniu przebiegu okresu poporodowego;
- 7) badaniu noworodków i opiece nad nimi oraz podejmowaniu w razie potrzeby wszelkich niezbędnych działań, w tym natychmiastowej reanimacji;
- 8) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- 9) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych;
- 10) profilaktyce chorób kobiecych i patologii położniczych;
- 11) rozpoznawaniu u matki lub dziecka objawów nieprawidłowości wymagających skierowania do lekarza;
- 12) sprawowaniu opieki położniczo-ginekologicznej nad kobietą;
- 13) prowadzeniu działalności edukacyjno-zdrowotnej w zakresie:
  - a. przygotowania do życia w rodzinie, metod planowania rodziny oraz ochrony macierzyństwa i ojcostwa,
  - b. przygotowywania do rodzicielstwa oraz pełnego przygotowania do urodzenia dziecka, łącznie z poradnictwem na temat higieny i żywienia.

W tym katalogu nie wymienia się niemowląt i dzieci starszy.

W art. 17 ust. 6 ustawy o chorobach zakaźnych wymienia osoby, które upoważnione są do

przeprowadzenia obowiązkowych szczepień ochronnych. Do tego katalogu zalicza się: lekarzy, felczerów, pielęgniarki, położne oraz higienisty szkolne, posiadające kwalifikacje określone w rozporządzeniu ws szczepień.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia zmieniającego osoby uprawnione przeprowadzają obowiązkowe szczepienie ochronne, jeżeli:

- 1) odbyły w ramach doskonalenia zawodowego kurs lub szkolenie w zakresie szczepień ochronnych i uzyskały dokument potwierdzający ukończenie tego kursu lub szkolenia lub uzyskały specjalizację w dziedzinie, w przypadku której ramowy program kształcenia podyplomowego obejmował problematykę szczepień ochronnych na podstawie przepisów o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz przepisów o zawodach pielęgniarki i położnej, lub
- 2) posiadają co najmniej 6-miesięczną praktykę w zakresie przeprowadzania szczepień ochronnych.

W zestawieniu z dotychczasową treścią § 6 rozporządzenia ws szczepień przepis ten został rozszerzony o pkt 2, zgodnie, z którym osoby uprawnione, bez wymaganych kwalifikacji mogą wykonywać szczepienia ochronne posiadając co najmniej 6-miesięczną praktykę w zakresie przeprowadzania szczepień ochronnych. W zasadzie zatem przepis ten modyfikuje obowiązujący do 31 grudnia 2015 roku art. 67 ustawy o chorobach zakaźnych, który od osoby nieposiadającej wymaganych kwalifikacji, wymagał 2,5 letniej praktyki w zakresie szczepień ochronnych.

Dodatkowo wskazać należy, że § 6 ust. 1 pkt 1 lit. j rozporządzenia ws rodzaju świadczeń daje uprawnienia położnej do samodzielnego wykonywania świadczeń zapobiegawczych, obejmujących m.in. wykonywanie szczepień ochronnych w ramach programu szczepień ochronnych u noworodków, pod warunkiem odbycia kursu specjalistycznego.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o zawodach położna wykonuje zlecenia lekarskie zapisane w dokumentacji medycznej, zatem w zakresie wykonania zlecenia lekarskiego położna pozostaje do dyspozycji lekarza. Obowiązek wykonania zlecenia lekarskiego jest nakazem ustawowym, nie ma on jednak charakteru bezwzględny.

Zestawienie treści rozporządzenia ws rodzaju świadczeń udzielanych samodzielnie oraz art. 15 ustawy o zawodach, może prowadzić do wniosku, że co do zasady położna, posiadając prawo wykonywania zawodu, może wykonywać świadczenie lecznicze, ale jedynie na zlecenie lekarza zapisane w dokumentacji medycznej. Natomiast ukończenie kursu specjalistycznego przyznaje położnej uprawnienie do wykonywania takiego świadczenia samodzielnie.

Przyjmując takie stanowisko nie bierze się jednak pod uwagę obowiązującej położną reguły, zgodnie z którą zlecenie lekarskie może wykonać tylko taka położna, która w zakresie zleconego działania medycznego posiada wymagane kwalifikacje i umiejętności (interpretacja a contrario art. 12 ust. 2 ustawy o zawodach).

Powyższego ograniczenia nie sanuje także zdobyte doświadczenie w wykonywaniu szczepień ochronnych dla grup pacjentów, takich jak niemowlęta, dzieci starsze czy dorośli. Nie można bowiem przyjąć, że wykonywanie określonych świadczeń zdrowotnych poza zakresem

zawodowych uprawnień i nabycie w tym zakresie doświadczenia przyznaje położnej dodatkowe uprawnienia. Taka interpretacja przepisów prowadziłaby do wniosku, że położna może udzielać świadczeń zdrowotnych, które przekraczają posiadane przez nią kwalifikacje zawodowe.

Podobnie należy ocenić ukończenie przez położną kursu specjalistycznego: Szczepienia ochronne, program dla pielęgniarek. Po pierwsze położna nie miała prawa być zakwalifikowana do takiego kursu i go ukończyć. Po drugie nawet jego ukończenie i dysponowanie odpowiednim dokumentem potwierdzającym nie daje położnej uprawnień do wykonywania tych świadczeń w świetle zapisów ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej.

IV. PODSUMOWANIE

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania wskazać należy, że położna nie może wykonywać szczepień ochronnych u niemowląt i dzieci starszych, zarówno tych objętych kalendarzem szczepień, jak i szczepień dodatkowych, nie ma także prawa wykonywania szczepień ochronnych u osób dorosłych. Na to ustawowe ograniczenie nie ma wpływu fakt ukończenia przez położną kursu specjalistycznego: Szczepienia ochronne, program dla pielęgniarek, ani też nabyte doświadczenie w zakresie wykonywania szczepień.

Otrzymują:

1.	Adresat	x1;
2.	A/a	x 1.

RADCA PRAWNY
Arkadiusz Czuchra